

LIFE
DINALP
BEAR

LIFE13 NAT/SI/000550

Univerza
v Ljubljani
Biotehniška
fakulteta

Posvet Medved kot vrednota v turizmu

Priprava predloga za ureditev opazovanja medveda v Sloveniji

29.5.2018, Ljubljana

Zapisnik sestavili: Irena Kavčič in Aleksandra Majič Skrbinšek

Posvet je potekal v okviru projekta LIFE DINALP BEAR, Akcija F.2 in v organizaciji Oddelka za biologijo, Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani.

Posveta so se udeležili: Aleksandra Majič Skrbinšek (Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani), Irena Kavčič (Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani), Gregor Marolt (Zavod Kočevsko), Nevenka Klun (Zavod Kočevsko), Zdenko Truden (Javni zavod Snežnik), Miha Mlakar (Slovenianbears), Ivan Kos (Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani), Anton Marinčič (Zavod za gozdove Slovenije, LPN Jelen), Miha Marenče (Zavod za gozdove Slovenije), Miha Krofel (Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani), Hubert Potočnik (Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani), Jana Kus Veenvliet (Zavod Symbiosis, so.p.)

1 VSEBINA

1	Vsebina.....	1
2	UVOD.....	3
3	Posvet.....	3
3.1	Uvodna predavanja.....	3
3.1.1	Miha Marenče, Predstavitev procesa prenove Strategije in akcijskega načrta za medveda 3	
3.1.2	Miha Krofel, Potencialni negativni učinki turizma na medvede: (pregled izkušenj iz celega sveta):.....	3
3.1.3	Miha Mlakar, Ekonomski učinki opazovanja medveda na primeru Loške Doline.	5
3.1.4	Anton Marinčič, Izkušnje s področja trženja ogledovanja medvedov v LPN Jelen	5
3.1.5	Zdenko Truden, izkušnje Javnega zavod Snežnik.....	6
3.1.6	Nevenka Klun, izkušnje Zavoda Kočevsko.....	6
3.2	Obravnavane točke in podana mnenja:.....	6
3.2.1	Vodnik/spremljevalec, ki spremlja skupino na opazovanju:.....	6
3.2.2	Priprava gosta/interpretacija.....	7
3.2.3	Krmljenje.....	7
3.2.4	Zavarovanje.....	7
3.2.5	Vizija produkta.....	7
3.2.6	Profiliranje tipa gosta/produkta.....	7
3.2.7	Nadzor.....	7
3.2.8	Omejevanje/regulacija.....	8
3.2.9	Opazovalnice.....	8
3.2.10	Varnost gostov.....	8
3.2.11	Pravno formalno urejanje /usklajevanje dokumentov.....	8
3.2.12	Problem nepovabljenih gostov (GPS gostov).....	9
3.2.13	Določanje, kje lahko opazovanje poteka?.....	9
3.2.14	Priprava načrta za opazovanje s strani upravljavca:.....	9
3.2.15	Vloga upravljavcev zavarovanih območij.....	10
4	Priporočila za pravno ureditev aktivnosti opazovanja medveda.....	10
4.1	Izvajalec opazovanja medveda:.....	10
4.2	Vodnik/spremljevalec skupine gostov za opazovanje medvedov:.....	10

4.3	Predlog pravno-formalnega urejanja aktivnosti ogledovanja medvedov:.....	10
4.4	Priporočila glede opazovalnic namenjenih opazovanju medveda:.....	11
4.5	Priporočila glede krme za privabljanje ob opazovalnicah:.....	11
4.6	Priporočila glede prostorskega omejevanja aktivnosti	11

2 UVOD

Poteka prenova strategije in akcijskega načrta za medveda, v okviru tega procesa smo se večkrat dobili na delavnicah, kjer je postalo jasno, da moramo izboljšati formalno pravni okvir komercialnega opazovanja medveda. Generalni cilj je preprečevati potencialno negativne učinke te dejavnosti na medveda obenem pa vseeno omogočiti ekonomske koristi za lokalno skupnost. Dobili smo nalogo, da bi pripravili predlog te ureditve in jo posredovali na MOP, kjer bi to obravnavala širša skupina. Načelo, ki bi mu radi sledili je, da se v sklopu obstoječega pravnega sistema naredijo ustrezne prilagoditve in spremembe, ki bodo ustrezno naslavljale odprta vprašanja, ki so se zdaj pojavila, brez pretiranega urejanja s predpisi, ker verjamemo, da je opazovanje medvedov dobra priložnost za promocijo Slovenije, izobraževanje ljudi, približevanje narave mladim in za ekonomski doprinos v lokalno skupnost.

3 POSVET

3.1 UVODNA PREDAVANJA

3.1.1 Miha Marenče, Predstavitev procesa prenove Strategije in akcijskega načrta za medveda

Proces v okviru LIFE DINALP BEAR projekta vodi ZGS. Prva strategija je iz leta 2002, v zadnjih 15 letih je bilo v proučevanje populacije rjavega medveda v Sloveniji vložene veliko energije in dela, zato je prenova dokumenta nujna. Vodilo prenovi so nova spoznanja, tudi o temi opazovanja medvedov. Osnovna poglavja, ki jih zajema strategija so: osnovne značilnosti medveda, današnje stanje vrste v Sloveniji, rjavi medved v sosednjih državah, poglavje o poveztivosti dinarsko-pinske z alpsko populacijo, poglavje o zakonodaji, ki opredeljuje status medveda in upravljanje, sledijo konkretna poglavja, ki jih predpisuje Uredba o zavarovanih živalskih vrstah: analiza ogroženosti populacije in habitata. Vsa poglavja opredeljujejo grožnje, cilje in ukrepe v smislu sobivanja medveda in človeka, ukrepe v populaciji medveda in ukrepe v njegovem življenjskem okolju. Iz zapisanih ciljev oblikujemo aktivnosti, ki opredeljujejo akcijski načrt. Strategija je namenjena dolgoročni viziji (recimo za obdobje 10 let), akcijski načrt pa opredeljuje aktivnosti na krajši rok (recimo na 5 let). Strategija obravnava tudi medveda v turizmu – v strategiji smo opozorili na nekatere grožnje, ki lahko nastanejo pri izvajanju aktivnosti opazovanja medveda. Menimo, da je prav, da opazovanje poteka, treba pa ga je urediti v prostoru v skladu z našo zakonodajo, tako, da ne ogroža drugih dejavnosti v gozdu, upošteva dosedanje prakse upravljanja z divjadjo, in da ne povzroča habituacije medveda na prisotnost človeka.

3.1.2 Miha Krofel, Potencialni negativni učinki turizma na medvede: (pregled izkušenj iz celega sveta):

Opazovanje medvedov ima pozitivne in negativne posledice, želimo čim bolj poudariti pozitivne in zmanjšati negativne: večina pozitivnih posledic je povezanih z varstvom medvedov, odnosom ljudi do medvedov, negativne pa so pogosto povezane s konflikti, za kar sta odgovorna dva mehanizma: habituacija na prisotnost človeka in pogojevanje prisotnosti

človeka s hrano antropogenega izvora. Prvi tip tega turizma se je razvil na skoncentriranih virih naravne hrane (npr. opazovanje na drstiščih lososov), drug tip je opazovanje v odprti krajini (npr. Španija, Italija: opazovanje medvedov na večji razdalji, s teleskopi), tretji tip, ki se izvaja predvsem v Sloveniji in na Finskem, je načrtno privabljanje medveda s hrano za namen opazovanja.

Najpogostejše negativne posledice izpostavljene v dosedanjih raziskavah (tujih in domačih): (i) večje število turistov predstavlja motnjo, ki lahko vodi v zmanjšanje fitnesa, reprodukcije, spremembe prostorske razporeditve (pomembno zlasti tam, kjer opazovanje poteka na naravnih virih hrane). (ii) spremembe v dnevno-nočni aktivnosti – medvedje so začeli lokacije z veliko turisti pogosteje uporabljati v nočnem času. (iii) habituacija, medvedi izgubijo strah pred človekom – za ponudnika ekoturizma je lahko habituiran medved, ki ne zbeži, pozitivna priložnost, ker poveča uspeh opazovanj, po drugi strani pa lahko habituiran medved predstavlja velik problem za lokalno skupnost – na Aljaski ali odmaknjenih predelih je habituacija lahko zaželena (ker ni lokalnih prebivalcev), v Sloveniji pa habituacije ne želimo, ker vodi v razvoj problematičnih medvedov, saj velik del konfliktov povzročijo habituirani medvedi, (iv) pogojevanje prisotnosti ljudi s hrano, - medved vedno pogosteje prihaja v bližino človeka ker ve, da bo tam dobil hrano, ali pa se nauči, da prihajajoči človek/avto pomeni hrano. (v) Stranski učinki povezani s krmljenjem – zmanjšanje gibanja in aktivnosti, zimski dremež se lahko skrajša, če je v zimskem času na voljo krma, vpliv na stopnjo reprodukcije – povečanje lokalnih gostot, poveča se število stikov med medvedi na krmiščih, (vi) številni drugi še neraziskani potencialni vplivi npr. povečan prenos parazitov, potencialno negativni učinki zaradi hranjenja z neprimerno hrano za privabljanje (to je lahko tudi estetska težava, turisti ne marajo videti krofov na krmišču), vpliv vnosa hrane na druge vrste, ki se hranijo s hrano predvideno za medvede, zmanjšanje ekosistemskih storitev, ki jih nudi medved (npr. raznašanje semen; še neraziskano).

Nekaj splošnih priporočil: (1) nujna je regulacija in nadzor turistov, zraven turistov naj bo vedno neka uradna oseba/vodič, (2) Obstajajo zelo velike razlike med območji – vedno je potrebna presoja izvajanja aktivnosti na lokalni ravni. (3) velike individualne razlike med medvedi, stvari so zato nepredvidljive, aktivnost moramo spremljati in reagirati. (4) predvidljivost je zelo pomembna - npr. ponekod v Kanadi imajo zelo natančno določene ure, kdaj so ljudje lahko na opazovalnicah (npr. 2 uri zgodaj zjutraj, 2 uri dopoldne, 2 uri pozno popoldan), vmes je za medvede predvidljiv čas, ko ljudi ni in zato bolj občutljivi medvedi lahko te lokacije predvidljivo uporabljajo takrat, ko človek ni prisoten (5) drugačni pristopi na območjih z lokalnim prebivalstvom (6) kjer se medveda privablja s krmljenjem, je pomembno v čim večji meri preprečiti, da bi se medved zavedal, da je zraven ob hrani prisoten človek, s tem se prepreči pogojevanje: da ima človek kritje (preže), da se odstranjuje vonj (oddušniki, dimniki), da se ne uporablja bliskavice. (7) strogo prepovedano neposredno krmljenje medvedov (8) v čim večji meri uporabljati avtomatske krmilnice (9) omejevati količino hrane na toliko, kolikor je medved poje, čas hranjenja prilagoditi glede na čas opazovanja npr. če je opazovanje zvečer, se hrano položi zvečer, da se zmanjša verjetnost hranjenja s strani ne-tarčnih vrst (10) uporaba čim bolj naravne hrane, brez uporabe predelane hrane (11) odsvetuje se krmljenje pozimi (12) oddaljenost krmišč za opazovanje naj bil bila 1500 m od naselij in ne manj kot 1 km, za potrebe ekoturizma je možnost habituacije še večja, zato bi bilo mogoče smiselno razmisliti še o večji razdalji, če je to izvedljivo.

Za dodatne informacije glej: Penteriani et al. 2017 Consequences of brown bear viewing tourism: a review. *Biological Conservation*, 206: 169-180

3.1.3 Miha Mlakar, Ekonomski učinki opazovanja medveda na primeru Loške Doline

Odločili smo se za razvoj medvedjega turizma, v zadnjih 10 letih, ker drugih danosti na tem območju nimamo. Pod znamko SlovenianBears smo združili 6 lovskih družin od Postojne do Delnic, kjer imamo 8 lokacij za opazovanje in 19 opazovalnic, vse prilagojene za fotografiranje oziroma opazovanje, v regijo smo pripeljali 150.000 EUR prometa (skupno z davki, plačami zaposlenih, nadomestili za lovce). Naš cilj je imeti divje medvede, ne udomačene. Imamo oddušnike v opazovalnicah, prihajamo na opazovalnico ob istih urah, krmimo minimalno, upoštevamo določila iz lovsko upravljaljskih načrtov. Lovske družine so dobile več denarja od fotografiranja kot od odstrelav in so prepoznale vrednost medveda v lastnem lovišču in zato še bolj tolerirajo prisotnost medveda, lokalna skupnost je prav tako našla tržno nišo, konkretno smo v Loški dolini vse apartmaje in zasebne sobe napolnili s temi turisti, kar je bilo prej težko prodati, je zdaj razprodano za leto, dve leti vnaprej. Prodajna vrednost na posamezno enoto je večja – ta tip turista več zapravi. Dvignili smo toleranco do medveda v širši skupnosti tudi s foto materiali in pozitivnimi sporočili o medvedu : npr. video filmčki, koledarji, članki v revijah. Naš sistem omogoča trajnostno rabo, škode se na tem območju niso povečale. Trenutno je v Sloveniji 8-12 ponudnikov, ampak vsi niso poučeni o potencialnih nevarnostih te aktivnosti. Nujno je potrebna skupna vizija. Naš produkt je dražji od podobnega produkta v Romuniji in na Finskem. (Primer Romunije: opazovalnica, ki prejme 25 oseb, 30 EUR na osebo/dan). Naša prednost je, da to delamo bolj etično in bolj trajnostno in naša ciljna niša ljudi to rada plača, zato nima smisla, da bi spuščali cene ali šli v večjo množičnost. Želimo butični produkt z dobrim renomejem, ki ima čim več pozitivnih učinkov za vse deležnike. Pri pripravi dokumenta bi želeli, da ima država v mislih, da delavci tu od tega živimo in smo na tržišču. Največja nevarnost je, da bi ponudba postala prenasočena, predvsem so nevarni enodnevni gosti, ki niso primerno izobraženi, in ne vejo po kaj so prišli.

3.1.4 Anton Marinčič, Izkušnje s področja trženja ogledovanja medvedov v LPN Jelen

Izkušnje stare približno 35 let, habituacijo medvedov na človekovo prisotnost se lahko zmanjša s čim večjo avtomatizacijo polaganja krme, z uporabo rokavic, da se ne prenaša človeški vonj na krmo. (1) OPAZOVALNICE: Opazovalnice morajo biti postavljene tako, da imaš kritje, ko prideš in odideš, na ta način zmanjšaš obveščeno medveda o svoji prisotnosti in povečaš uspeh opazovanja naslednji dan, zelo pomembno je tudi upoštevanje vetra, imamo krmišča za vsak veter (glede na to iz katere smeri prihaja) posebej, da povečamo možnost uspeha in zmanjšamo možnost obveščanja medveda o tem, da smo prisotni. (2) IZVAJALCI: Po našem mnenju je edini, ki lahko organizira oziroma je odgovoren za opazovanje medveda, upravljavec lovišča, kar izhaja iz zakonodaje in koncesijske pogodbe. S kom bo to delal pa je stvar dogovora (pisnega). (3) ZAVAROVANJE: Nujno je zagotoviti zavarovanje –ali s strani upravljavca lovišča ali s strani agencije, ker je potencialno konfliktnih situacij v naravi precej. (4) UPOŠTEVANJE TRADICIONALNIH DEJAVNOSTI – opazovanje ne sme zmanjševati pomena tradicionalnih dejavnosti kot so kmetijstvo, lovstvo, gozdarstvo – turizma ne smemo favorizirati (slab primer tega so Unesco bukovi gozdovi: kjer je prepovedana košnja, lov, torej vse tiste tradicionalne dejavnosti, ki so v prvi vrsti ta habitat ohranile – turizem pa je dovoljen). Nedvomno je opazovanje medvedov postavilo Slovenijo na zemljevid z veliko začetnico. Poleg finančnega je

izredno pomemben izobraževalni vidik opazovanja medvedov. Naše mnenje je, da potrebujemo številčno omejen in strokovno voden produkt.

Opomba: manjkajo ljudje iz MOP, imeli smo že dve delavnici na MOP, kjer smo pripravili izhodišča, osnove kako naj bi stvari potekale in se mi zdi, da gremo od začetka – to se mi zdi neodgovorno.

3.1.5 Zdenko Truden, izkušnje Javnega zavod Snežnik

Izogibamo se gostov z majhnimi otroci, odsvetujemo uporabo bliskavice, v TICu podučimo o pravilih vedenja, na terenu se operativno s tem ukvarjajo lovci. Zavarovanje je zelo pomembno, imamo zavarovanje in nezgodno zavarovanje za svoje goste. Maksimalna velikost skupine: 3 do 4 na opazovalnico, največje povpraševanje v juliju/avgustu, takrat imamo tri do štiri take skupine na teden (v najbolj kritičnih oziroma obremenjenih dnevih pa vsak dan ena skupina)

3.1.6 Nevenka Klun, izkušnje Zavoda Kočevsko

Na Kočevskem so programi opazovanja medveda v njegovem naravnem okolju šele v razvoju. V okviru projekta LAS v sodelovanju z Zavodom za gozdove, OE Kočevje in LPN Medved v letošnjem letu postavljamo 2 opazovalnici prilagojeni prav opazovanju teh živali. Programe opazovanja želimo razvijati trajnostno in na način, da bo gost »doživel« in ne samo opazoval medveda, da se na ta način izognemo razočaranju, v kolikor do samega videnja na opazovalnici ne pride in da gosta tudi ustrezno »podučimo« in mu približamo našega karizmatičnega kosmatinca. Zato bo sestavni del vsakega programa tudi uvodna predstavitev in izobraževanje gostov kako se je potrebno obnašati v okolju v katerem je prisoten medved ter na kaj je potrebno biti pozoren v času samega opazovanja na opazovalnici. Obenem pa bo lokalni turistični vodnik, ki bo posebej izobražen za namen opazovanja medvedov, turista tudi popeljal po gozdu in mu predstavil znake prisotnosti medveda v njegovem naravnem okolju, ga podučil o načinu obnašanja in življenja medvedov, da bo vsak gost doživel in začutil to okolje in da mu bo skozi to doživetje in predstavitev tudi jasno, zakaj morda medveda na opazovalnici ne bo videl in bo to znal na nek način tudi »ceniti«, saj bo razumel, da medved živi svobodno v svojem naravnem okolju, kjer se prosto giblje in ga ni mogoče vedno »naročiti« ob točno določeni uri na točno določenem mestu. Na same opazovalnice bo turista vodil lovec vendar kot zapisano, ne želimo, da pride samo na opazovalnico, priprava gosta je sestavni del, ne more vzeti samo opazovanja.

3.2 OBRAVNAVANE TOČKE IN PODANA MNENJA:

3.2.1 Vodnik/spremljevalec, ki spremlja skupino na opazovanju:

- Dobro bi bilo opredeliti nov profil strokovnjaka, spremljevalca, ki vodi gosta in ni klasični turistični vodnik: npr. lovec, ki vodi odstrel medveda in se dodatno podučí, da

bo usposobljen za tovrstno vodenje. V LPNjih imajo revirne lovce, lovske čuvaje, ki so specializirani za vodenje lovskih gostov, za lovske družine pa predlagamo, da se opredeli profil lovca z dodatnim izobraževanjem.

- Referenčna oseba (spremljevalec) je vedno prisoten ob skupini in je ustrezno usposobljen. S tem zmanjšamo negativne vplive na medveda, na okolje in zmanjšamo možnost nesreč.

3.2.2 Priprava gosta/interpretacija

- pred opazovanjem je nujna priprava gosta, kar mora biti sestavni in obvezni del ponudbe
- kako se bo gost vedel pa je odvisno od njegove predpriprave, povedati je treba, da je odvisno od njegovega vedenja ali bo medveda videl in opozoriti tudi na to, da njegovo vedenje lahko vpliva tudi na medveda in opazovanje v prihodnosti, zato je bistveno, da je spremljevalec strikten (pove da naj grejo prej na WC, ne uporabljajo parfumov, da so tiho, imajo ugasnjene telefone, nimajo šumečih oblek, itd.)
- za cel produkt poudariti, da gre za produkt doživetja medveda v naravnem okolju, da se združi s sprehodom, da se zmanjša potreba tega, da medveda gost dejansko vidi, kar vodi v napačne odločitve. Gost mora razumeti, da gre za divjo žival in da doživi cel gozd.

3.2.3 Krmljenje

- krma-paziti, da je hrana čim bolj naravna – tudi za goste, ki pridejo opazovat medvede, je ta vidik pomemben (ti gostje ne marajo pogleda na predelano hrano, gre za sporočilo, ki ga daješ).
- opazovalnice, količina in tip krme so regulirani z lovsko upravljaljskimi načrti.

3.2.4 Zavarovanje

- Zavarovanje je zelo pomembno, izvajalec mora imeti zavarovanje odgovornosti in nezgodno zavarovanje za svoje goste.

3.2.5 Vizija produkta

- Strinjamo se, da potrebujemo butičen produkt, ne želimo nizkih cen in masovnega turizma
- Pri trženju poudariti, da v Sloveniji to izvajamo na odgovoren/etičen način – tako upravičimo višjo ceno in zagotovimo, da cena omeji ponudbo

3.2.6 Profiliranje tipa gosta/produkta

- potrebno je profiliranje posameznega tipa gostov, usmeritve pa potem izhajajo iz posameznega profila gosta. Nujno je ločiti fotolov in opazovanje, ker sicer so stvari prostorsko in vsebinsko neprimerljive

3.2.7 Nadzor

- s primerom dobre prakse postavljamo standard, če je šel nekdo sam v gozd oziroma če nekdo ne spoštuje pravil, ogroža naš način sobivanja.
- večje kazni: pooblastiti čuvaje za naravovarstveni in gozdno nadzorni vidik bi lahko rešili z poklicnimi lovskimi čuvaji, ki so 24 ur na dan prisotni v gozdu in dobro poznajo teren.

3.2.8 Omejevanje/regulacija

- Vsak upravljavec lovišča mora sam presoditi kakšne ima možnosti – že s tem se bo produkt limitiral (glede na to, da bo nekdo vedno zraven) . Lovske družine bodo verjetno imele problem, tako da se bo vsak upravljavec lovišča moral sam odločiti ali ga to zanima ali ne.

3.2.9 Opazovalnice

- glede samih opazovalnic – ni toliko pomembno ali je odprta ali zaprta (to velja le v primeri, da je postavljena v zraku; če je na tleh, mora biti nujno zaprta in z dimnikom (oddušnik)), mora biti postavljena tako, da prideš nemoteče, da te medved ne vidi, pri postavitvi mora biti upoštevano iz katere smeri pride žival, smisel opazovanje je tudi svež zrak, poslušanje ptic, zato ne bi bilo nujno, da je opazovalnica zaprta - najboljše bi bile opazovalnice, ki so lahko odprte, z možnostjo, da se jih zapre. Vodnik presodi, kakšno skupino ima, kakšen je veter in v primeru, če je veter obrnjen tako, da te žival lahko zavoha, ali če so gosti preglasni, razloži gostom, da bo opazovalnica zaprta. Predlagamo torej zaprto prežo, z možnostjo, da se odpre in vodnik premisli/presodi kakšno skupino ima in če je možno odpre prežo.
- oddaljenost od naselij: najmanj 1.500 m od najbližjih naselij/hiš je realnost, zato da s krmišči ne povečujes lokalnih gostot medvedov v naselju.
- glede izvedbe fotolova mora biti omogočeno, da se vsakih dve leti lahko nekoliko spremeni lokacija opazovalnice (ker fotograf ne more ves čas istega ozadja slikat) – zato bi bilo dobro, da bi bila zakonodaja omogočala rotiranje lokacij opazovalnic (da ne bi določala mikro-lokacije opazovalnic)

3.2.10 Varnost gostov

- spremljevalci se nujno izobrazijo za prvo pomoč (lahko nekoga zadene kap, opazovalnice so daleč od zdravstvenih ustanov). Tudi druge zadeve : npr. primerna (počasna) vožnja po makadamskih cestah, ker tuji gosti pogosto niso navajeni takih cest, če spremljevalci vozijo prehitro, se ne počutijo varne.
- ne bi predpisali , da je spremljevalec oborožen, lahko pa se priporoči, da ima spremljevalec pri sebi medvedji sprej (uporaba spreja mora biti predmet izobraževanja spremljevalcev/ vodnikov)
- naš predlog je, da gostje nikoli niso sami, kar je pomembno zaradi varnosti gostov (lokacije so oddaljene od prve zdravstvene pomoči) kot tudi z vidika korigiranja neprimernih vedenj obiskovalcev itd.

3.2.11 Pravno formalno urejanje /usklajevanje dokumentov

- lovsko upravljavski načrti urejajo upravljanje z divjadjo – ker medved ni divjad, prihaja do sive cone in trenutno pravno formalno krmljenje medveda ni stvar lovsko upravljavskega načrta in sploh ni nikjer opredeljeno. Nujno je potrebna pravno formalna ureditev krmljenja znotraj lovsko upravljavskih načrtov (katera krmišča so za medveda, koliko krme je za medveda): Najbolj praktično je, da se te zadeve okrog medveda napiše v lovsko upravljavske načrte, ker smo tudi rekli, da je upravljavec lovišča tisti, ki je odgovoren za opazovanje in zato je logično, da bi to dali v načrte, da bi vsak upravljavec poznal pravila igre. Najslabša opcija je, da se poleg načrta

upravljanja lovišča, naredi še en načrt upravljanja z medvedom v lovišču! Pomembno je tudi, da sistem omogoča stalnost – ponudniku trženje produkta mora biti omogočeno na daljši rok (na primer 10 let), če dejavnost izvaja v skladu s predpisi.

- težava: Pravilnik o načrtih za gospodarjenje z gozdovi – določa kaj je lahko v lovsko upravljaljskih načrtih in pravilnik pravi, da gre v lovsko upravljaljskih načrtih za upravljanje z divjadjo, torej moramo spremeniti pravilnik, ni pa treba spreminjati Zakona o divjadi in lovstvu (tam so nastavki za to, da se te zadeve umestijo v pravilnik npr. 41. Člen, drugi odstavek). Če tega v pravilniku ne spremenimo, ne moremo v strategiji za medveda zapisati, da naj področje opazovanja medveda urejajo lovsko upravljaljski načrti. Zato moramo v pravilniku, ki bo opredeljeval vsebino načrtov, formulirati lokacije za opazovanje, količine krme – s tem tudi omejujemo turizem in množičnost).
- nujna bi bila boljša komunikacija obeh ministrstev

3.2.12 Problem nepovabljenih gostov (GPS gostov)

Primer: <https://www.thebrokebackpacker.com/spotting-bears-slovenia/>:

- dostop ljudi (GPS gostov) – imamo prost dostop v gozd, zato tega ne moremo preprečiti in v tem pogledu manjkajo pooblastila lovskim čuvajem (inšpektor nima pravne osnove za ukrepanje, ker tudi opazovalnice niso označene, niso označene mirne cone, itd). Najboljša varianta je, da se naredi etični standard. Torej pripravimo dobre produkte, ki upoštevajo smernice, ostali gredo proti temu gredo v škodo medvedov in lokalnih prebivalcev.
- Poleg tega pa je treba spodbujati državo, da inšpekcija koga lahko kaznuje in se to da v medije.
- problem je, da je inšpektorjev premalo in zaradi tega bi s pooblastili lovskih čuvajev to lahko rešili (zelo poceni in efektivno).

3.2.13 Določanje, kje lahko opazovanje poteka?

- lahko se definirajo gostote števila lokacij za opazovanje na 100 ha oziroma kakšen delež krmišč je lahko uporabljen za opazovanje. Ni smiselno določati lokacij, ampak delež že obstoječih krmišč namenimo za opazovanje. To bi bilo smiselno delati na večji skali – npr na lovsko upravljaljskem območju.
- kakšen je ta delež? Opazovanje je možno na vseh krmiščih za medveda.
- coniranje nima smisla (npr. da dovolimo opazovanje samo na 1/3 območja prisotnosti - to je neuporabno). Imamo mrežo krmišč na katerih lahko vsak dan izvajamo lov na divjad vsak dan, zakaj tu ne bi smeli sedet in gledat medveda?
- uvedba mirnih con z vidika medvedov in izvedbe ni smiselna

3.2.14 Priprava načrta za opazovanje s strani upravljalca:

- priprava načrta ni smiselna, ker bodo to urejali lovsko upravljaljski načrti. Predlagamo vpeljati Smernice dobrih praks medvedjega turizma v lovsko upravljaljski načrt. (v prilogi mora biti zapisano katera opazovalnica je namenjena opazovanju, koordinate,

kakšen objekt za krmljenje je tam itd.). Smernice, ki naj bi postala pravila, bomo poskušali opredeliti v akcijskem načrtu za medveda. To bo potem osnova za lovsko upravljavski načrt, ki ne more mimo akcijskega načrta za medveda.

3.2.15 Vloga upravljavcev zavarovanih območij

- Zavarovano območje lahko sodeluje z upravljalcem lovišča, ima enko vlogo kot turistične agencije.

4 PRIPOROČILA ZA PRAVNO UREDITEV AKTIVNOSTI OPAZOVANJA MEDVEDA

Pripravili Aleksandra Majić Skrbinšek in Irena Kavčič na temelju zgornjega zapisnika in predhodnih posvetov s predstavniki Ministrstva za okolje in prostor RS.

4.1 IZVAJALEC OPAZOVANJA MEDVEDA:

- Aktivnost lahko vodijo upravljavci LPN in LD, na podlagi pisnega dogovora v sodelovanju s turističnimi agencijami, zavarovanimi območji ali drugimi pravnimi subjekti.

4.2 VODNIK/SPREMLJEVALEC SKUPINE GOSTOV ZA OPAZOVANJE MEDVEDOV:

- Predlagamo, da se vzpostavi sistem licenc za lovce - vodnike ogledovanja medvedov, ki se podelijo na osnovi formalnega izobraževanja, ki zajema osnove ekologije, biologije in vedenja vrste, ustrezno ukrepanje ob srečanju z medvedom in nepričakovanih dogodkih, varnost, prvo pomoč, znanje za delo na terenu, osnove komunikacijskih spretnosti, vodenja in interpretacije.
- Vodnik/spremljevalec je stalno prisoten v skupini, kar je pomembno zaradi varnosti gostov (lokacije so oddaljene od prve zdravstvene pomoči) kot tudi z vidika korigiranja neprimernih vedenj obiskovalcev itd.

4.3 PREDLOG PRAVNO-FORMALNEGA UREJANJA AKTIVNOSTI OGLEDOVANJA MEDVEDOV:

- Ker bodo dejavnost ogledov vodili upravljavci lovišč, je potrebna pravno formalna ureditev krmljenja znotraj lovsko upravljavskih načrtov (katera krmišča so za medveda, koliko krme je za medveda), kar je trenutno neurejeno. V Pravilnik o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo je potrebno poleg divjadi, dodati tudi določitev ciljev in usmeritve za upravljanje z medvedom. V katastru krmišč naj se opredelijo krmišča, ki jih potencialno lahko uporablja tudi medved, kjer naj se opredelijo tudi kriteriji, načini in pogoji krmljenja za medveda ter dovoljene maksimalne količine krme. V kolikor to ni mogoče, predlagamo pripravo posebnega pravilnika za pridobitno dejavnost vodenja opazovanja medvedov, ki bo usklajen s prenovljenimi strateškimi načrti s področja upravljanja z medvedom.

- V nadaljevanju postanejo opazovalnice, količina in tip krme regulirani z lovsko upravljavskimi načrti.
- Natančne smernice za opazovanje/fotolov medveda se opredelijo v akcijskem načrtu za medveda, kar bo osnova za lovsko upravljavski načrt.
- V kolikor pravno-formalna ureditev ne bo možna v okviru Pravilnika o načrtih za gospodarjenje z gozdovi, predlagamo sprejetje novega pravilnika, ki bo urejal opazovanje medveda.
- V kolikor bo pravilnik določeval načrt vodenja ogledovanja medveda, naj bo sestavni del načrta: (i) navedba vodnika, ki bo prisoten ob gostih, (ii) natančen načrt izvajanja aktivnosti (letni, dnevni termini, čas trajanja), (iii) načrt opazovalnice, ki mora imeti naslednje elemente: visok dimnik/oddušnik, kritje ob prihodu/odhodu ljudi, možnost, da se zapre (iv) koordinate opazovalnice, ki mora biti na ustrezni oddaljenost od naselja (najmanj 1500 metrov od najbližje hiše), (v) koordinate krmišča, tip krme in način polaganja krme (ročno/avtomatsko), (vi) dokazilo o urejenem nezgodnem zavarovanju za goste in zavarovanju odgovornosti, (vii) opis programa, ki vključuje informacije o predpripravi gosta (informacije o ekologiji medveda, pravilnem načinu vedenja na območju prisotnosti medveda in varnosti)
- Z vidika nadzora priporočamo, da se poklicne lovske čuvaje pooblasti za naravovarstveni in gozdno nadzorni vidik
- Predlagamo tudi sistematično spremljanje tako pričakovanih pozitivnih, kot tudi potencialnih negativnih učinkov izvajanje dejavnosti.

4.4 PRIPOROČILA GLEDE OPAZOVALNIC NAMENJENIH OPAZOVANJU MEDVEDA:

- Uporabljajo se lahko opazovalnice na tleh ali visoke. Morajo biti vedno zaprtega tipa, ki se lahko odpre, če vodnik/spremljevalec presodi, da je to primerno (glede na smer vetra, vedenje in ustreznost gostov). Opazovalnice na tleh morajo biti opremljene z visokim oddušnikom.
- Z vidika preprečevanja habituacije, je pomembno, da je postavitve opazovalnic takšna, da gostom omogoča kritje ob prihodu/odhodu.
- Oddaljenost od naselij: najmanj 1.500 m od najbližjih naselij/hiš.

4.5 PRIPOROČILA GLEDE KRME ZA PRIVABLJANJE OB OPAZOVALNICAH:

- Predlagamo uporabo naravne krme.
- Količina in tip krme naj bo opredeljena v lovsko upravljavskih načrtih.

4.6 PRIPOROČILA GLEDE PROSTORSKEGA OMEJEVANJA AKTIVNOSTI

- Prostorsko omejevanje v smislu coniranja ni smiselno. Predlagamo da se določi delež v višini 20 – 30% krmišč, ki se lahko uporabljajo za opazovanje, in sicer na ravni lovsko upravljavskega območja.